

Vývoj otázky prijatia zákona o používaní jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike

Marek Brenčič

BRENČIČ, Marek. Development of adoption of the law issue about using minority languages in Slovakia. Individual and Society, 2000, Vol. 3, No. 1.

In the present paper, we address the issues of adoption of the law on the use of minority languages in Slovakia. Individual parts of contribution consists of the development of law from 1990 to 1998 and in 1999. In conclusion, we discuss other issues that have arisen in the development of the law. Part of the paper is the text of the law no. 184/1999 Coll, of 10 July 1999 on the use of minority languages.

Language. Ethnic minorities. Development.

Vývoj od roku 1990 do roku 1998

1. V roku 1990 prijala Slovenská národná rada zákon č. 428/1990 Zb. o úradnom jazyku v Slovenskej republike, s účinnosťou od 25. 10. 1990.
2. Zákon Národnej rady SR č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov zrušil zákon o úradnom jazyku, s účinnosťou od 1.6. 1996.
3. V čase prijímania zákona o štátnom jazyku v roku 1995 predstavitelia vlády SR a Národnej rady SR zároveň deklarovali vôľu prijať zákon o používaní jazykov národnostných menšín.
4. Nálezom Ústavného súdu SR č. 260/1997 Z.z. zo 4. októbra 1997 stratilo účinnosť aj neskôr aj platnosť ustanovenie § 3 ods. 5 zákona o štátnom jazyku Slovenskej republiky: „Písomné podania občanov určené verejnoprávnym orgánom sa podávajú v štátnom jazyku.“, v rozsahu, v akom sa vzťahovalo na občanov Slovenskej republiky patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám.
5. V máji 1996 predložila skupina poslancov Maďarskej koalície v Národnej rade SR návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín a etnických skupín v SR.
6. V roku 1997 a 1998 vystupovalo proti prijatiu zákona o používaní jazykov menšín najmä Ministerstvo kultúry SR. Naopak potrebu prijatia takéhoto zákona presadzovalo Ministerstvo zahraničných vecí SR.

Vývoj v roku 1999

7. Po nástupe novej vlády Slovenskej republiky sa zintenzívnili prípravy zákona o používaní jazykov národnostných menšín.
8. Podľa uznesenia vlády SR č. 321/1999 z 28. apríla (bod C. 8) mal minister kultúry SR rozpracovať odporúčanie zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín na legislatívne doriešenie

---

otázky používania jazykov národnostných menšín v SR a predložiť návrh na rokovanie vlády SR do 31. mája 1999.

9. Na rokovaní Koaličnej rady sa dňa 2.3. 1999 dohodla základná koncepcia a obsah zákona, najmä používanie jazykov pred súdmi a uplatnenie 20% kvóra pre umožnenie používania menšinových jazykov v úradnom styku.

10. V dňoch 29. - 30. apríla 1999 sa v Bratislave uskutočnilo stretnutie expertov Rady Európy, Európskej únie a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, vrátane Vysokého komisára pre národnostné menšiny OBSE Maxa van der Stoela so zástupcami príslušných slovenských rezortov, kde bol podrobne prekonzultovaný návrh zákona pripravený podpredsedom vlády SR pre legislatívu. Počas stretnutia boli slovenskej strane predložené odporúčania expertov Európskej únie, Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.

11. Začiatkom mája 1999 bola Koaličnou radou vytvorená pracovná skupina zložená zo zástupcov všetkých koaličných strán, ktorá mala pripraviť uvedený návrh zákona. Dňa 8. júna 1999 prijala Koaličná rada návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

12. Dňa 14. júna 1999 bol v Haagu uvedený návrh predmetom konzultácií ministra kultúry SR, štátneho tajomníka MZV SR Jána Figela a slovenských právnych expertov s expertmi Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Európskej komisie, Rady Európy, za účasti Vysokého komisára pre národnostné menšiny OBSE Maxa van der Stoela. Počas konzultácií bol dosiahnutý konsenzus vo výklade niektorých pojmov a v otázke celkovej filozofie pripravovaného zákona. Experti týchto organizácií pozitívne zhodnotili predložený návrh zákona. Predkladateľ (minister kultúry SR) do návrhu zákona **zapracoval pripomienky expertov**. Zároveň si experti ponechali možnosť definitívne sa vyjadriť k zákonu až po jeho schválení v Národnej rade Slovenskej republiky.

13. V júni 1999 predložila skupina poslancov Národnej rady SR za Stranu maďarskej koalície návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín do parlamentu.

14. Návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín schválila dňa 23.6. 1999 vláda SR, uznesením č. 521. Zároveň vláda SR schválila návrh na skrátené legislatívne konanie o vládnom návrhu zákona o používaní jazykov národnostných menšín, uznesenie č. 522.

15. Dňa 30. 6. 1999 vláda SR vyslovila nesúhlas s návrhom skupiny poslancov NR SR za SMK na vydanie zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

16. Vysoký komisár pre národnostné menšiny OBSE dňa 1.7. 1999 na zasadnutí Stálej rady OBSE označil spoluprácu s predstaviteľmi SR za veľmi konštruktívnu a ocenil, že **pripomienky expertov boli akceptované**.

17. Dňa 10.7.1999 prijala Národná rada Slovenskej republiky v skrátrenom legislatívnom konaní vládny návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín. Hlasovania sa zúčastnilo 89 poslancov z celkového počtu 150 poslancov NR SR. Za prijatie tohto zákona hlasovalo 70 poslancov, proti hlasovalo 18 poslancov (z tohoto počtu bolo 14 poslancov SMK) a 1 poslanec sa hlasovania zdržal. Poslanci SMK napriek tomu, že hlasovali proti prijatiu tohto zákona, svojou účasťou na hlasovaní prakticky umožnili prijatie zákona (ak by sa nezúčastnili hlasovania, NR SR by nebola v tomto prípade uznášaniaschopná).

18. Dňa 20.7.1999 prezident Slovenskej republiky Rudolf Schuster podpísal zákon o používaní jazykov národnostných menšín.

19. Dňa 20.7.1999 sa konalo v Bratislave pracovné stretnutie podpredsedu vlády SR pre legislatívu Ľubomíra Fogaša a ministra zahraničných vecí SR Eduarda Kukana s predstaviteľmi zastupiteľských úradov členských krajín Európskej únie na Slovensku. Cieľom stretnutia bolo prezentovať predstaviteľom členských krajín EÚ splnenie poslednej z politických podmienok uložených Slovenskej republike pre začatie rozhovorov o vstupe SR do tejto organizácie a objasniť ciele, ktoré prijatím zákona vláda Slovenskej republiky rieši.

20. Dňa 24.8. 1999 **prezident** SR rozhodol, že **nevyhlási referendum**, ktorého predmetom by malo byť právo osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám používať ich jazyk v úradnom styku, ktoré za podmienok ustanovených zákonom zaručuje Ústava SR (II. hlava - Základné práva a slobody, čl. 34 ods. ods. 2 písm. b)), **pretože predmetom referenda nemôžu byť základné práva a**

slobody. (čl. 93 ods. 3 Ústavy SR).

21. Dňa 25. augusta 1999 schválila vláda Slovenskej republiky nariadenie č. 221/1999 Z.z., v ktorého prílohe je uvedených zoznam 511 obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k maďarskej národnostnej menšiny tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, 18 obcí, kde uvedený podiel obyvateľstva tvoria príslušníci patriaci k ukrajinskej národnostnej menšine, 68 obcí, kde tento podiel tvoria obyvatelia patriaci k rusínskej národnostnej menšine, 57 obcí, kde tento podiel tvoria obyvatelia patriaci k rómskej národnostnej menšine a jednej obci, kde tento podiel tvoria obyvatelia patriaci k nemeckej národnostnej menšine.

22. Zákon o používaní jazykov národnostných menšín bol publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 184/1999 Z.z. Zákon, ktorý zrušuje § 10 zákona o štátnom jazyku, nadobudol účinnosť 1. septembra 1999.

Závery:

23. V súčasnosti existujú dva multilaterálne právne dokumenty, ktoré sa zaoberajú otázkami ochrany a používania jazykov osôb patriacich k národnostným menšinám. Ide o Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov (prijatá v r. 1992, nadobudnutie účinnosti v r. 1999, SR nie je týmto dokumentom viazaná), ktorá sa zaoberá ochranou najmä ohrozených jazykov ako kultúrneho dedičstva Európy a Rámcový dohovor Rady Európy na ochranu národnostných menšín (prijatý v r. 1995, nadobudnutie účinnosti v r. 1999, SR ratifikovala tento dohovor v r. 1995), ktorý zakotvuje komplexnú ochranu práv osôb patriacich k národnostným menšinám, vrátane práv upravujúcich používanie menšinových jazykov. Slovenská republika vypracovala Správu o implementácii Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín. Správa bola dňa 28. apríla 1999 schválená vládou SR a dňa 4. mája 1999 predložená generálnemu tajomníkovi Rady Európy.

24. Napriek tomu, že v SR v súčasnosti existuje niekoľko osobitných právnych predpisov upravujúcich otázky používania menšinových jazykov (napr. zákon o mene a priezvisku, zákon o používaní názvov obcí aj v menšinových jazykoch, zákon o vydávaní dvojjazyčných vysvedčení a pod.) a aj oblasť používania jazykov v úradnom styku je čiastočne upravená (napr. konanie pre sudmi), neexistoval v SR zákon, ktorý by upravoval otázky podmienok používania menšinových jazykov v úradnom styku najmä na miestnej úrovni.

25. V zmysle čl. 10 ods. 2 Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín sa štáty ako zmluvné strany dohovoru zaviazali, že sa budú usilovať zabezpečiť v oblastiach, ktoré tradične alebo vo väčšom počte obývajú osoby patriace k národnostným menšinám, ak tieto osoby o to požiadajú a ak táto požiadavka zodpovedá skutočným potrebám, pokiaľ to bude možné vytvoriť také podmienky, ktoré by umožnili používanie menšinového jazyka v styku týchto osôb s administratívnymi orgánmi. Na rozdiel od pomerne voľnej formulácie tohto medzinárodného záväzku upravila Slovenská republika vo svojej Ústave túto otázku podstatne vyšším stupňom dôležitosti, keď v ustanovení čl. 34 ods. 2 písm. b) ustanovila, že osobám patriacim k národnostným menšinám sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo používať ich jazyk v úradnom styku. Znenie Ústavy SR teda ide nad rámec relevantného medzinárodného záväzku keď túto otázku formuluje ako „právo“.

26. Slovenská republika prijatím zákona o používaní menšinových jazykov v úradnom styku splnila jednu z podmienok, ktorú prijala ako záväzok v programe „Partnerstvo pre vstup“, do Európskej únie. Zároveň naplnila obsah ustanovenia čl. 34 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ustanovenia čl. 25 ods. 2 písm. b) Listiny základných práv a slobôd (zákon č. 23/1991 Zb.) a ustanovenia čl. 10 ods. 2 Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín v otázke práva na používanie menšinových jazykov v úradnom styku.

27. Pri návšteve ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky a prezidenta Slovenskej republiky, ktorá sa uskutočnila dňa 13. júla 1999 v Bruseli bolo prijatie zákona hodnotené pozitívne (p. Hans van den Broek).

28. Stanovisko VKNM (Vysoký komisár pre národnostné menšiny OBSE) z 19. júla 1999 k prijatiu zákona je kladné, preto je možné predpokladať, že konečné stanovisko EÚ nebude rozdielne.

Príl.: Text zákona č. 184/1999 Z.z. z 10. júla 1999 o používaní jazykov národnostných menšín

Národná rada Slovenskej republiky, vychádzajúc z Ústavy Slovenskej republiky a medzinárodných dohôd, ktorými je Slovenská republika viazaná, rešpektujúc ochranu a rozvoj základných práv a slobôd občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, prihliadajúc na doteraz existujúce platné zákony upravujúce používanie jazykov národnostných menšín, uznávajúc a oceňujúc význam materinských jazykov občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, ako prejav kultúrneho bohatstva štátu, majúc na zreteli vytvorenie demokratickej, tolerantnej a prosperujúcej spoločnosti v podmienkach integrujúceho sa Európskeho spoločenstva, uvedomujúc si, že slovenský jazyk je štátnym jazykom Slovenskej republiky a je želateľné ustanoviť používanie jazykov občanov Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, uzniesla sa na tomto zákone:

§ 1

Občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo okrem štátneho jazyka¹ používať jazyk národnostnej menšiny (ďalej len „jazyk menšiny“). Účelom tohto zákona je ustanoviť v nadväznosti na osobitné zákony pravidlá používania jazyka menšiny aj v úradnom styku.

§ 2

(3) Ak občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, tvoria podľa posledného sčítania obyvateľov v obci najmenej 20% obyvateľstva, môžu v tejto obci používať v úradnom styku jazyk menšiny.

(4) Zoznam obcí podľa odseku 1 ustanovení nariadenie vlády Slovenskej republiky.

(5) Občan Slovenskej republiky, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo podávať písomné podania orgánu štátnej správy a orgánu územnej samosprávy (ďalej len „orgán verejnej správy“) v obci podľa odseku 1 aj v jazyku menšiny. Orgán verejnej správy v obci podľa odseku 1 poskytne odpoveď okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny s výnimkou verejných listín.

(6) Rozhodnutie orgánu verejnej správy v správnom konaní³ v obci podľa odseku 1 sa na požiadanie vydáva okrem štátneho jazyka v rovnopise aj v jazyku menšiny. V pochybnostiach je rozhodujúci text rozhodnutia v štátnom jazyku.

(7) Označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách sa v obci podľa odseku 1 uvádza aj v jazyku menšiny.

(8) Orgán územnej samosprávy v obci podľa odseku 1 poskytuje občanom úradné formuláre vydané v rozsahu jeho pôsobnosti v štátnom jazyku a na požiadanie aj v jazyku menšiny.

§ 3

(2) Rokovanie orgánu územnej samosprávy v obci podľa § 2 ods. 1 sa môže uskutočňovať aj v jazyku menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní.

(3) Poslanec obecného zastupiteľstva v obci podľa § 2 ods. 1 má právo používať na rokovaní tohto orgánu jazyk menšiny. Tlmočenie zabezpečí obec.

(4) Kronika obce podľa § 2 ods. 1 sa môže viesť aj v jazyku menšiny.

§ 4

(3) Obec podľa § 2 ods. 1 môže na svojom území označovať ulice a iné miestne geografické značenia aj v jazyku menšiny.

(4) V obci podľa § 2 ods. 1 sa dôležité informácie, najmä výstražné, upozorňujúce a zdravotnícke, uvádzajú na miestach prístupných pre verejnosť okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny.

(5) Orgán verejnej správy v rámci svojej pôsobnosti v obci podľa § 2 ods. 1 zabezpečuje na požiadanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch aj v jazyku menšiny.

§ 5

(1) Právo používať jazyk menšiny v konaní pred súdmi a v iných oblastiach upravujú osobitné zákony.²⁾

(2) Ustanovenie § 2 ods. 1 sa nevzťahuje na oblasť predškolskej výchovy, základných škôl, stredných škôl a kultúry. Používanie jazyka menšiny v týchto oblastiach upravujú osobitné zákony.⁴

§ 6

Pri uplatňovaní tohto zákona platí, že používanie českého jazyka v úradnom styku spĺňa požiadavku základnej zrozumiteľnosti so štátnym jazykom, ak medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak.

§ 7

(1) Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci sú povinní používať v úradnom styku štátny jazyk¹⁾ a za podmienok ustanovených týmto zákonom a osobitnými zákonmi môžu použiť aj jazyk menšiny. Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci nie sú povinní ovládať jazyk menšiny.

(2) Orgán verejnej správy v obci podľa § 2 ods. 1 je povinný vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny podľa tohto zákona a osobitných zákonov.⁴⁾

§ 8

Zrušuje sa § 10 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky.

§ 9

Tento zákon nadobúda účinnosť 1. septembra 1999.

Rudolf Schuster v.r.

Jozef Migaš v.r.

Mikuláš Dzurinda v.r.

Poznámky k prílohe:

¹ § 1 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z.z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky.

² Napríklad § 18 Občianskeho súdneho poriadku, § 2 ods. 14 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), § 7 ods. 3 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch, § 23 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, § 2 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z.z. o mene a priezvisku, § 16 a § 19 ods. 3 a 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z.z. o matrikách, § 1 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 191/1994 Z.z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, § 5 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 255/1991 Zb. o Slovenskom rozhlase, § 3 ods. 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 254/1991 Zb. o Slovenskej televízii, § 5 ods. 1 písm. e) zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, § 2 ods. 8 zákona č. 212/1997 Z.z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel.

³ Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

⁴ Napríklad § 3 ods. 1 a § 3a zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z.z.